

L'ESGLÉSIA DE ST. SADURNI

Les obres d'acondicionament de l'arrebossat de les parets laterals de l'església de la Pietat que donen al carrer de Sant Sadurní han deixat al descobert el mur occidental de l'església dedicada a Sant Sadurní que havia estat absorbida el segle XVII per l'actual església de la Pietat. La seva existència era prou coneguda per la copiosa documentació que s'hi refereix des de temps antics i per haver donat nom al carrer adjacent. Se sabia que havia ocupat exactament l'àrea corresponent al tram actual de sota el cor de l'església de la Pietat i que, si per un cap arribava fins al carrer, per l'atre s'estenia fins a l'absis que coincidia amb l'actual capella del Sant Crist. És justament en aquest indret on la tradició assenyala el lloc de la troballa de les relíquies dels Sants Màrtirs Llucià i Marcià, esdevinguda l'any XX del rei franc Enric, a la tornada d'un viatge a Roma del comte de Barcelona Ramon Berenguer I i del bisbe de Vic Guillem de Balsareny, que correspon a l'any 1051.

El vell mur aparegut, incorporat a l'obra de l'església del segle XVII, no és pas el més primitiu de l'església dedicada a Sant Sadurní, poc després de la repoblació de la ciutat en temps del comte Guifré el Piós, en l'indret on hi hagué la primitiva catedral dels segles IV-V destruïda a l'època de les invasions serraïnes. És el d'una església que la degué substituir en un període més tardà. La seva estructura en petits blocs de pedra trencada, juntament amb la finestra a doble esqueixada que s'obre a la part alta mitgera, i les proporcions d'altura en relació amb la base, acusa una obra plenament romànica que concorda amb la dels murs del cloquer de la catedral i en part amb els del castell de Montcada que s'edificà al costat. Cal situar-la com a construïda cap a la meitat del segle XI i estaria en relació amb la data del 1051 de la troballa de les relíquies amb motiu de la nova església que aleshores s'edificaria en substitució de la primitiva.

La petita església romànica de Sant Sadurní requeria, doncs, a l'angle del carrer amb la plaça; tenia l'absis tocant al castell de Montcada i l'accés li venia des de la plaça mitjançant un portal que fou renovat l'any 1348. Subsistí intacta fins a darreries del segle XVII quan es construí el darrer tram de l'església de la Pietat en edificar-se la façana actual.

Funcionà com a església dels habitants de la partida de Montcada que pertanyien a la jurisdicció del castell i en ella es reuniren habitualment, fins a 1450, els Consells de prohoms que actuaren en funció de municipi, independent de l'altra part de la ciutat que estigué sota la jurisdicció reial des de 1315.

En aquesta església de Sant Sadurní es desenrotllà el culte i la devoció als Sants Màrtirs Llucià i Marcià, especialment invocats en les pregaries per plujes i calamitats. La indemnitat de la ciutat en els terratrè-



mols que afligiren el país en les anyades del 1428 al 1430 motivà la decisió de construir una capella especial que els fos dedicada ampliant l'església de Sant Sadurní. El 21 d'agost de 1430 es comprà un alberg adjacent a la banda septentrional per edificar-la en el seu lloc. Però de fet no fou constituïda fins el 1455 i encara que hi passà el culte als Sants Màrtirs, en realitat, fou dedicada a la Verge de la Pietat. El segle XVII per raó del gran increment que prengué la devoció als Sants Màrtirs es decidí la construcció de l'església actual que ocupà el solar de la capella de Sant Sadurní i l'anexa de la Pietat,

Aquesta havia estat resolta amb una nau paral·lela a la de Sant Sadurní, distribuïda en trams coberts amb voltes de nervures que es comunicaven amb la nau de l'església de Sant Sadurní. L'obra es perllongà des del 1455 fins al 1467 dirigida pel mestre Nicolau Sentmartí. Sembla que tingué la seva pròpia porta d'ingrés des del carrer de Sant Sadurní, coincidint més o menys amb el portal lateral de l'actual església de la Pietat, segons es desprèn dels comptes d'obra de 1457.

Ço que no es podia sospitar és que més tard també fos desplaçada l'entrada a l'església de Sant Sadurní aparedant l'antiga que donava a la plaça i obrint una de nova en el mur occidental de l'església romànica, tal com ha aparegut en el mur descobert. És un portal llis semicircular de 2'50 m. d'obertura, tancat amb grans dovelles de pedra blavosa que fou aparedat reforçant el mur en construir-se l'església actual, que per la seva forma i estructura cal situar a principis del segle XVI, semblant al de l'església de Sant Just, que és de la mateixa època, i segons un estil que aleshores predominà en diverses cases de la ciutat.

L'església actual de la Pietat fou començada el 1614 com església votiva dedicada als Sants Màrtirs i construïda en diverses etapes condicionades per les aportacions d'almoines i deixes testamentàries, i no fou acabada fins a la dècada del 1690. No era possible de sospitar que en aquest darrer període, que és el de la construcció de la façana barroca, hagués estat aprofitat el mur romànic occidental de l'església de Sant Sadurní. Restà embegut entre els muntants de pedra de l'angle de la façana i el portal menor lateral. Només es modificà la part baixa amb una filada de pedra picada en l'indret del vell mur més castigat per l'us.

La façana occidental de l'església romànica de Sant Sadurní, conservada gairebé íntegra fins a l'alçada de les pendents de la cuberta, ha quedat descoberta amb la finestra central i el portal murat d'època posterior. Dóna perfectament les mides de l'església en la seva amplada exterior de 8 m. per uns 9 m. d'alçada, en correspondència amb el tram situat sota el cor de l'església actual, i en una llargada que no ha variat fins al fons de l'actual capella del Sant Crist. Amb ella s'incorpora a les valors monumentals de la ciutat l'evocació real d'un edifici històric, la reaparició del qual és d'agrair a l'interès que ha tingut en conservar-lo la Junta Parroquial de la Pietat.